

ALLEEN DE LIEFDE BLIJFT OVER
(append tijdens mama's laatste 2 maanden)

DANKWOORD:

Bedankt lieve pap, voor jouw zorg om, en verzorging van, mama. Alles wat je deed, deed je uit liefde en het voelde héél fijn dat jij er altijd, voor mam én voor ons, was! ♥

Bedankt lieve familie en vrienden, voor álle steun en liefde die ik in deze periode heb ontvangen én voor het geven van tips en bemoedigende woorden bij het schrijven van dit boek. Jullie bijdrages gaven mij het vertrouwen dit persoonlijke verhaal te delen en om dit boek af te ronden.♥

VOORWOORD:

Dit boek schrijf ik, omdat onze appberichten een heel verhaal vertellen over het leven, nare ziektes en over de dood, met voor mij als conclusie, dat, als alles afsterft, de liefde als enige en allerlaatste overblijft. Een troostend besef in een zware tijd. Toen ik onze appberichten opnieuw doorlas voelde ik dat ik dit verhaal wilde delen. Ik hoop dat het tot steun kan zijn als men leest hoe ik/wij het afscheid van mijn moeder hebben meegemaakt. En ik hoop – met heel mijn hart – dat geliefden en nabestaanden een stem kunnen krijgen in een waardige manier van afscheid nemen van hun naasten, als die naasten géén stem meer hebben.

ISBN: 9789403615738

27 januari 2021

© Marion van Espelo - Gieben

VERVOLG VOORWOORD:

Mama overleed op woensdag 27 januari 2016 om 19:23 uur in de vroege avond, na een zeer lange tijd ziek te zijn geweest.

In 2011, mam was toen 70 jaar, begonnen de symptomen van dementie voor ons steeds duidelijker te worden. Het duurde echter tot eind 2012 voordat we mama zo ver kregen om naar de dokter te gaan, zodat er een diagnose gesteld kon worden. Als wij afzonderlijk van elkaar onze zorgen om haar kenbaar maakten, verklaarde ze ons voor gek. Bij confrontaties met rare situaties, dan zei ze eenvoudig dat ze dat niet gedaan had (en je zag in haar ogen dat ze dat ook zelf geloofde). Hierbij een voorbeeld van zo'n rare gebeurtenis: toen ze bij mij thuis, beneden in het washok, de was wilde opzetten en ze met een boterham in de hand naar de wasmachine liep, zag ik later dat ze een gedeelte van een afgehapte boterham in een wasbolletje had gestopt. Ze had het bolletje met inhoud daarna op een schapje gelegd, de was gewoon laten staan en was vervolgens weer naar boven gelopen. Terwijl ze dus eigenlijk de wasmachine aan had willen zetten. Ze zette voor pap ook gerust een pan met rauwe aardappelen op tafel (vergeten te koken) en een aangebrande schnitzel (vergeten van het vuur te halen), met de mededeling dat het eten klaar was. We maakten ons steeds meer zorgen om haar en namen contact op met de huisarts. Op advies van de huisarts hebben we toen een avond gepland waarbij mijn broers, mijn vader en ikzelf, gezamenlijk haar confronteerden met onze bezorgdheid en haar vroegen om alsjeblieft naar de dokter te gaan. Ze geloofde ons niet echt, straalde uit dat ze zich erg ongemakkelijk voelde, maar ze zag wel onze oprechte bezorgdheid en beloofde toen te gaan. Samen met pap en mij deed ze dat gelukkig. We hoopten natuurlijk op een diagnose die te genezen zou zijn, maar wat dat betreft hielp het ziekenhuisbezoek ons niet. Wat we wel kregen was duidelijkheid. Door de onderzoeken kwamen we erachter dat mam twee vormen van dementie had.(F.T.D.) Frontotemporale Dementie (waarbij de voorste hersenskwab inkrimpt

en daarmee ook je persoonlijkheid veranderd) en Alzheimer (waarbij de hersenen verklonteren door eiwitten). Een diagnose, maar ook een doodvonnis met een daaraan voorafgaande lijdensweg. En zo heeft het voor mij ook altijd gevoeld. Mijn moeder was alles voor me. Ze was zo ontzettend lief, wijs en verzorgend. Haar lach was hard en aanstekelijk en ik was als tiener al jaloers op haar lachrimpels. Ze had een heerlijke humor en strooide met tegeltjes wijsheden. Ik kon altijd mijn verhaal bij haar kwijt en ze was er echt altijd als ik steun nodig had. Van jongs af aan en ook tot op het laatst, vaak zelfs zonder dat ik er zelf om hoefde te vragen.

Ik begon mam al ruim voor 2011 kwijt te raken, waarom, dat had ik toen nog niet in de gaten en daar begreep ik ook niks van. Vaak had ik het gevoel dat we elkaar niet meer begrepen en onze telefoon-gesprekken eindigden ook vaak met een discussie. Ze bleef dan bijvoorbeeld boos op familieleden. Dat voelde voor mij niet altijd terecht en ik zei haar dan dat ze bepaalde uitspraken van een zus of een broer niet zo moest opvatten. Dat ze dat beter naast zich neer kon leggen, omdat ze daar dan alleen maar zelf mee zat. Maar ze zei dan dat ze er klaar mee was. Dat ze harder moest worden en niet meer over zich moest laten heenlopen. Bepaalde opmerkingen die familieleden of vrienden in het verleden hadden gemaakt bleef ze herhalen en ze bleef erover vertellen alsof het net was gebeurd. Die discussies aan de telefoon hadden wij daarvoor nooit. Mam was altijd vergevingsgezind geweest. Achteraf gezien was ze toen ook zichzelf al aan het kwijtraken en ons in haar hoofd aan het verliezen. Als pap en ik terugdenken dan kunnen we zelfs al van vóór 2005 momenten herinneren die eigenlijk niet anders te verklaren zijn als dementerend gedrag (het schijnt dat de ziekte al 20 jaar vóór de echte signalen verschijnen haar inzet maakt). Maar lang wilde ik het eigenlijk ook niet zien. Ik dacht dat haar vergeetachtigheid misschien te wijten was aan 'pseudo-dementie'. Ik had gegoogeld dat dat bij depressies voor kon komen, en mama had bij een val van haar fiets haar gebit

beschadigd. Dat vond ze heel erg en ik dacht dat dáár de depressiviteit vandaan kon komen en zo ook de pseudo-dementie. En pseudo-dementie, dáár kan je van genezen. Wat een klap in mijn gezicht was uiteindelijk de dubbele diagnose. Ik weet nog als de dag van gister dat pap, mam (tussen ons in) en ik bij de geriater zaten en hij ons de uitslag vertelde. Mijn ogen schoten vol met tranen, mijn keel verkrampte want ik wilde het verdriet wel uitschreeuwen. De arts zag dat, richtte zich naar mij en zei: “Nee, je moet nu sterk zijn voor je moeder en haar steunen.” Ik slikte alles weg, maar blijf tot op de dag van vandaag met die brok in mijn keel zitten. Met het schrijven van dit boek hoop ik die brok ook te laten slinken.

Tijdens de laatste fase van mam haar leven heb ik ook een bijzonder moment ervaren. Over dat moment wil ik ook graag vertellen. Onlangs hoorde ik Kathleen (oud zangeres van de meidengroep k3) op tv vertellen over haar demente moeder (zij verzorgt haar moeder zelf in Zuid-Afrika, waar ze woont). Zij had ervaren dat in het hoofd van haar moeder ook alles weg was, maar dat als bijvoorbeeld de kleinkinderen er waren dat dan de liefde voor hen weer naar boven kwam. Ook haar hoorde ik zeggen: “alleen de liefde blijft over”. Dat heb ik precies ook zo ervaren en daar vertel ik over in dit boek aan de hand van een, voor mij hele bijzondere, gebeurtenis. Die woorden: “alleen de liefde blijft over”, waren in mijn hoofd al vaak gevormd als titel voor dit boek, en dát, het teruglezen van alle appjes tezamen met mijn indrukken over het sterfproces van mijn moeder hebben me ertoe aangezet dit boek af te maken en eenieder deelgenoot te maken van een bijzonder zware periode in mijn en ons leven, de laatste twee maanden van het leven van mijn moeder.

(Om privacy redenen heb ik de echte namen van diverse mensen in dit boek aangepast.)

Uitleg van namen en personen die voorkomen in dit boek:

Ons gezin: **Ik (Marion, Mar):** schrijfster van dit boek; **Pap:** mijn vader; **Mam (Tien):** mijn moeder; **Roon:** mijn man; **Dena en Maira:** onze dochters; **Broer:** reactie van één van mijn broers; **Schoonzus:** reactie van één van mijn schoonzussen; **Finn:** mijn oudste broer; **Babs:** vrouw van Finn; **Jill en Pam:** dochters van Finn en Babs; **Tim:** zoon van Finn en Babs, wordt zo al in de buik genoemd; **Rick:** mijn jongste broer; **Maaïke:** vrouw van Rick; **Lieve en Sacha:** dochters van Rick en Maaïke.

Familie/vrienden: **Tom en Hanna:** goede vrienden van pap en mam; **Jaap:** broer van pap; **Floor:** vrouw van Jaap; **Thomas:** broer van mam; **Tommy:** goede vriend van pap en mam, hij overlijdt in deze periode; **Gaby:** goede vriendin van pap en mam, vrouw van Tommy; **Ome Freek:** broer van papa, hij overlijdt in deze periode; **Fay:** vrouw van ome Freek; **Toon:** vader van schoonzusje, onlangs overleden; **Ma van Espelo:** mijn schoonmoeder; **Oncle J.:** broer van mama, waar het contact niet zo goed mee was; **Tante U.:** vrouw van Uncle J.; **Truus:** zus van mama; **Berta:** zus van mama; **Ralf:** zwager van mama; **Roos:** nichtje van pap en mam, dochter van ome Ralf; **Laura:** vriendin van Roos; **Tante Wilma:** zus van mama; **Rick:** zoon van tante Wilma en naamgenoot van mijn broer; **Charlotte:** dochter van ome Ralf en zus van Roos; **Tiny v. Reeken:** oude vriend van pap van 53 jaar geleden, had hij dankzij facebook weer contact mee.

Zorgmedewerkers: **Sandra:** zorgmedewerkster die de bezichtigingen regelt van de verpleeghuizen; **Sandra:** activiteitenbegeleidster in het verpleeghuis; **Femke:** de enige medewerkster van

buurtzorg die door mama bijna altijd geaccepteerd werd;
Janneke: nieuwe buurtzorg medewerkster; **Marian**:
buurtzorg medewerkster die mama soms accepteerde;
Ellen: huishoudelijke hulp; **Lotte**: zorgmedewerkster
verbonden aan het verpleeghuis.

Verpleegsters in het verpleeghuis: **Anna, Ria, Semaine, Ineke, Anita,**
Zumretha, Angelique, Nina, Irma, Lea,
Mirjam, Nancy, Yvonne.

Medebewoners verpleeghuis: **Mies, Mien, Bea, Mevrouw Verzijl, Johan,**
Joep.

Overige namen: **Joachim en Anna**: de naam van een verpleeghuis dat we ook
bekeken hebben; **Nijvelt**: naam van het verpleeghuis waar
mama woonde; **Plataan**: naam van de afdeling van het
verpleeghuis waar mama woonde; **Van Gerwen en**
Barney(Barneveld): twee darters; **Chisnall en Wright**: twee
darters; **Jelle Klaassen**: darter; **Gerard**: fotograaf.

Wageningen, donderdag 13 augustus 2015

Ik zit er echt, echt helemaal doorheen....voelt alsof ik op mijn tandvlees loop.....zo noemen ze dat...geloof ik.

Als ik zie hoe sterk mijn vader is, nu hij mijn moeder verzorgt.....denk ik .. wat klaag je nou. Maar er zit zo'n inmens verdrietig gevoel van binnen....ik moet t effe kwijt...vandaar dat ik het maar van me af begin te schrijven...wie weet helpt het.

Eigenlijk heb ik helemaal geen tijd om te schrijven....voor niks trouwens.....we moeten voor 1 september geslaagd zijn voor een studie...dus we moeten nu eigenlijk studeren....ga ik ook zo doen, maar ik raakte een beetje in paniek bij het idee en dacht "t moet eruit"vandaar nu deze tekst.

Voel me zo moe....zo moe om alles....om alle zorgen en ...gebrek aan slaap, denk ik,.....en om alles wat moet.....en waar ik de kracht niet voor heb....

Ga nu effe naar mn dochter, waar ik net tegen snauwde, omdat er per ongeluk een breinaald in mn been ging...geen bloed hoor....maar ze schrok zelf ook en toch was ik boos....., nou eerst effe sorry zeggen en dan.....studeren.....wie weet tot later.

Vrijdag 27 november 2015:

[16:37] **Ik:** Pap. ...zullen wij jullie morgenmiddag ophalen?

[16:39] **Pap:** Ja dat kan maar hoe laat gaan jullie weer terug

[16:40] **Ik:** Ik dacht na t eten. ...of zou dat te lang zijn?

[16:53] **Pap:** Das te laat, ik rij liever zelf, dan eten we thuis friet. Anders wordt het voor mam te laat

[17:34] **Ik:** Oké 👍

Zaterdag 28 november 2015:

We vieren de verjaardag van mijn oudste dochter, inmiddels tien jaren jong. Pap en mam zijn samen naar ons toegekomen, zoals ze altijd al deden. Dat dit de laatste verjaardag zou zijn waar ze bij kon zijn, dat kon ik toen natuurlijk nog niet vermoeden. Ik heb nog met mam gedanst, een soort zachtjes schuifelen dan, bij ons beneden in de tuinkamer. Ik zette voor de kinderen het discolicht aan, maar mam schrok iedere keer ontzettend als dat licht over de vloer op haar afkwam. Om haar gerust te stellen en wat af te leiden van het licht, ging ik zachtjes met haar dansen. Dat vond ze fijn.

Papa nam mama altijd mee, alleen thuis zijn was voor haar ook geen optie meer, dat was te gevaarlijk. Bovendien wilde pap voor haar zorgen en bij haar zijn, hoe zwaar dat ook was. Op tijd naar het toilet gaan en ook de handelingen verrichten die daarvoor nodig zijn, zoals een rits of een knoop openmaken, een broek laten zakken of een rok omhoog doen, maar ook het gaan zitten op een toilet en het weer opstaan, werd steeds moeilijker. En dat ging dus ook steeds vaker mis. Pap was daar inmiddels wel op voorbereid en in een plastic tasje, nam hij dan altijd verschoningspullen mee. Hij nam mama nog zo veel mogelijk overal mee naar toe. Zelfs naar voetbalwedstrijden van het Nederlands elftal, waar ze samen met vrienden heengingen. Verschonen op dat soort plekken is eigenlijk niet te doen, maar hij deed het. Ik maakte dit zelf ook soms mee. Toen ze een keer bij ons op de camping kwamen kijken. Mam en ik liepen gearmd.

Ik en pap liepen over het algemeen altijd gearmd met mam. De dementie maakte dat ook lopen niet meer ging zoals het zou moeten. Zo probeerden we te voorkomen dat mam zou struikelen of zou vallen. Helaas hebben we dat niet altijd kunnen voorkomen, waardoor mam soms ook blauwe plekken op haar gezicht had. De pijn van zo'n val vergat ze door haar ziekte snel, maar zichzelf bont en blauw in de spiegel zien, dat vond ze heel naar.

Die middag, op de camping, liepen we dus ook gearmd. Samen met pap en Roon, maakten we een wandeling over het campingterrein en waren we, omdat mam ook niet meer goed kon doorlopen én het niet goed meer kon aangeven wanneer ze de druk voelde om naar het toilet te moeten, niet op tijd bij een toiletgebouw. Ik moest haar dus verschonen. Een volwassene die niet meer goed kan meebewegen en zelf niet wil of kan geloven dat ze in zo'n situatie zit, in een onmogelijk kleine ruimte een schone luier omdoen en verschonen, is onbeschrijfelijk zwaar. En zeker ook emotioneel. Zeker als het je lieve moeder betreft die zich dan ook kort beseft dat haar dochter haar verschoont en ze je ongemakkelijk een kus op je hoofd geeft, terwijl je onhandig gebukt staat op een, zeker voor 2 personen, t  klein toilet, en ze zachtjes mompelt: "dank je wel....." .

Ik vermoed dat weinig mensen het zouden kunnen accepteren dat ze niet meer het besef hebben om op tijd naar het toilet te gaan. Of als ze het juist wel beseffen, maar het gewoon niet meer kunnen, omdat ze niet meer weten hoe ze de daarvoor benodigde handelingen moeten verrichten. Ik voelde dat mama zich dan enorm schaamde en dat maakte mij weer ongelofelijk verdrietig. Zo'n krachtige lieve vrouw, die altijd voor anderen had gezorgd, kon niet meer zelf naar het toilet en zichzelf niet meer schoon houden. Dat kon ze volgens mij, tot op het laatst, niet accepteren.

Het besef dat ze die controle over haarzelf niet meer had en ze afhankelijk werd van haar man en kinderen, leidde er volgens mij ook toe dat ze van pap soms dacht dat hij haar vader was. Dat was makkelijker te bevatten, dat je vader je verzorgt in plaats van je geliefde. Voor mijn vader was dat juist weer moeilijker.

Mijn moeder schaamde zich soms erg voor foute handelingen en gebeurtenissen óf ze wist echt niet meer dat ze iets niet of wel had gedaan. En dan verweet ze mijn vader of anderen, de dingen die er fout gingen. Door de vele ongemakkelijke momenten was er bij mijn moeder veel woede en die uitte ze dan door scheldwoorden naar mijn vader toe te roepen. Mijn vader was op een dag begonnen met al die verschillende benamingen te noteren op een klein papiertje en als we al die woorden achter elkaar oplazen moesten we er wel om lachen. Maar op veel momenten moet dat ook, vooral voor mijn vader, enorm zwaar geweest zijn.

Na de diagnose in 2012 werd mam geleidelijk aan steeds zieker. Er waren steeds meer situaties waarbij mama dingen niet begreep of niet meer wist. Toch kwamen pap en mam nog altijd bij ons om op de kinderen te passen. Het verzorgen zat in haar genen en door alles met liefde of een lolletje op te lossen zagen mensen in onze omgeving niet dat er iets met haar aan de hand was. We, pap, mam en ik gingen heel veel wandelen. Vooral ook veel met de kinderen naar buiten. Wandelen en bewegen was heel goed om het dementieproces te vertragen, zo had de geriater ons verteld. Dus de kinderen naar school brengen en weer ophalen, deden we ook altijd lopend. Het is heel vreemd om op zo'n schoolplein te staan met een volledig gezond ogende oma/moeder, waarvan je zelf weet dat ze ontzettend ziek is en allang niet meer de vrouw is, die ze was van voor haar ziekte.

Het leven gaat maar gewoon door, terwijl je je bewust bent van een constant zwaardere zorglast op je schouders.

Het kwam ook geregeld voor dat mam, bij hen zelf thuis, weg probeerde te lopen. Dan voelde ze zich zó onbegrepen dat ze zei: "Ik ga weg!". Vaak heel erg boos op pap. Toen kon ze zelf de voordeur nog openmaken en ging ze er dus vandoor. Papa ging dan altijd achter haar aan en wist haar dan weer tot bedaren te brengen met een boel geduld en humor.

Maar soms werd het pap ook te veel. Ik weet nog dat hij mij belde toen ik op het schoolplein stond om de kinderen op te halen. Ik

hoorde lichte paniek en verdriet in zijn stem: “Mam is weer weggelopen”, zie hij, “maar ze wil nu echt niet meer terug. Ik loop al een uur achter haar aan en ze blijft maar boos, ze heeft niet eens haar jas aangedaan”. Het is een half uur met de auto rijden naar pap en mam en ik moest er op zo’n moment, na school, gewoon voor mijn kinderen zijn, dus ik voelde me ontzettend machteloos. Het liefst sjeesde ik naar ze toe en zou alles willen doen om ze te helpen. Ik kon pap gelukkig aan de telefoon een beetje troosten met het idee dat ze zo in ieder geval aan hun benodigde beweging toekwamen en gaf hem het vertrouwen dat mam echt uiteindelijk wel weer naar huis zou willen. Dat gebeurde ook, maar dat waren geen fijne momenten.

Voor pap werd de zorg steeds zwaarder. Ik heb hem nooit horen klagen, maar we zagen de zorg gewoon steeds intensiever worden. Als ik bij pap en mam thuis was, en pap een korte noodzakelijke boodschap moest doen, of als hij maar even uit de kamer was, dan vroeg mam al waar hij was. Hij was voor haar één van de weinige personen die nog echt vertrouwd voelde. Daardoor hing ze natuurlijk heel erg aan hem. Ik probeerde hem te ontlasten door bij mama te blijven als hij met haar naar ons huis toekwam. Dan had hij een paar uurtjes om zelf even naar de stad te gaan en een boodschap te halen. Ook heb ik op een gegeven moment geregeld, vanaf begin 2013, dat ik mam meenam naar 55+yoga, eigenlijk om ervoor te zorgen dat pap een ochtend voor zichzelf had, om even op adem te komen. Ik had aangegeven dat mam dementie had en daarom was het akkoord dat ik als 40+er bij een groep van 70+ers meedeed met de yoga. Toch was dat een hele fijne tijd die ik ook nog steeds koester, omdat het heel fijn was om samen naar die yoga te gaan. Het voelde speciaal om nog iets samen met z’n twee te kunnen doen. Het samenzijn met mam was heel fijn, we praten over luchtige dingen, maakten grappen én we hadden ook nog eens allebei baat bij de yoga. Wel moest ik mam iedere week opnieuw vertellen waar we ook al weer naar toe gingen. Toen de dame die de yoga gaf er mee stopte, zelf ook 65+er, hield dat op en heb ik samen met pap gezocht naar een andere bezigheid voor mam. Hele dagen alleen met pap dat was echt te zwaar.

Vanaf dat najaar in 2013 kregen we vanuit de gemeente ook een zorgmedewerkster toegewezen die ons in contact bracht met 'dagbesteding'. Dit was een opvangplek, eerst in een oud verzorgingshuis en later, vanwege sluiting van de eerste plek, in een buurthuis. Het is een plek waar één verzorgende, op een dagdeel, voor een kleine groep ouderen of zorgbehoevende mensen zorgt, vaak bijgestaan door vrijwilligers en stagiaires. Pap bracht en haalde mam altijd. We hadden het verhaal bedacht dat pap tegen mam zou zeggen dat hij haar naar de vrouwenbond zou brengen. Dat is een club vrouwen die samen activiteiten deed en waar mama vroeger ook bij zat. Dit moesten we wel zo brengen, omdat ze steeds argwanender werd én ze vond dat wij eerder zorg nodig hadden dan dat zij dat had. In haar beleving, daar hield ze zich aan vast, was er met haar niets aan de hand en waren wij degene die 'raar' deden. Het was wel moeilijk om mama dingen wijs te maken, het voelde als liegen, maar je deed het toch, voor haar eigen bestwil. Uiteindelijk merkte je dat dat het leven juist beter maakte. Voor haar, maar ook voor ons. De waarheid kon ze niet meer aan en de verhalen die wij ervan maakte of de halve waarheden die we dan vertelden waren veel aannemelijker, waardoor ze ons gemakkelijker geloofde en dat leverde weer minder achterdocht en dus strijd op.

Sinds februari 2015 ging mam naar een andere groep op weer een andere locatie. Dit noemt men 'dagbehandeling' (minimaal 2 verzorgenden op een groep mensen). We moesten wel weer 'overstappen' naar die dagbehandeling omdat mam, met vlagen, agressief reageerde, en ook een paar keer was weggelopen bij de dagbesteding. Ze kon daar dus niet meer blijven en we moesten weer op zoek naar nieuwe mogelijkheden. De dagbestedingstijd waren we nu dus alweer voorbij. Dementie is een ziekte waarbij je alleen maar achteruit gaat, soms een tijdje stabiel blijft, maar het wordt nooit meer beter. Wat kwijt is, is voorgoed kwijt.

Naast de dagbehandeling had pap inmiddels ook hulp thuis, van buurtzorg. Zij kwamen in de ochtend en in de avond als mam thuis

was, om te helpen met onder andere verschonen en aan- en uitkleden.

Het moeilijkst vond ik het beseft dat ze ook niet meer bij de dagbehandeling kon blijven en we moesten uitzien naar een plek waar mama hele dagen zou kunnen zijn, zonder dat daar het gevaar was dat ze alleen op straat terecht zou komen. Dat heeft ontzettend veel tranen met zich meegebracht. Mam werd, voor mijn gevoel, uit haar eigen huis gezet, maar we hadden geen keus.

Omdat mam een gevaar voor zichzelf en anderen was geworden, kon ze alleen maar bij gesloten instellingen terecht. De naam zegt het al, gesloten, en ja, dat voelt heel benauwend. Voor zo'n opname had mam een indicatie nodig van de gemeente. Ze moest een verklaring tekenen, waarbij ze zelf zou aangeven dat ze daarmee akkoord ging. Een dame van de gemeente kwam hiervoor bij pap en mam thuis langs en pap en ik moesten haar vertellen wat het inhield om op een gesloten afdeling te wonen. Ik geloof nog steeds dat mam helemaal niet precies begreep waarvoor ze nu toestemming gaf, maar omdat pap en ik aangaven dat het voor haar het beste was, vertrouwde ze ons. Ik had de tranen in mijn ogen staan toen ze het formulier ondertekende.

Samen met pap en mijn broers bekeken we meerdere locaties. Dit nam veel tijd in beslag. Ná het werk maakten we afspraken of we namen er vrij voor. We wilden alle mogelijkheden zien om de beste keuze te kunnen maken. De mooiste voorzieningen waren echter óf bij pap te ver uit de buurt of onbetaalbaar. Het moest in de buurt zijn van hun eigen huis, want pap wilde sowieso iedere dag naar haar toe kunnen. Pap wilde eigenlijk tot op het laatst voor mam zorgen. We onderzochten ook 24-uurs zorg thuis, omdat papa mama eigenlijk helemaal niet ergens anders wilde laten verzorgen, maar dat was helemaal onbetaalbaar. Pap besepte dat hij, hoe graag hij ook wilde, de zorg die mam nodig had, thuis niet meer kon geven. Uiteindelijk hadden we een redelijk goed gevoel bij een verpleeghuis bij pap in de buurt. Dit zodat hij er dan vooral zoveel mogelijk kon zijn, maar er was ook een klein inpandig kerkje én we vonden het er netjes uitzien. Ze hadden bovendien ook gezellige gezamenlijke woonkamers.